

ΘΡΑΚΙΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ

1.

Στὸ μεγάλο δρόμο τοῦ Τσαρσιού, πού ἀνέβαινε καὶ πρὸς τὸ Σαράφ Μαζαράκ τὸ μεγάλο σπίτι, ἢ πρὸς τὸ Σαράφ Γιάγκου τὸ μέγαρο, «τὸ πλάτ», πλάι στοῦ Ζουναρά τὸ χειροπολεῖο καὶ δεξιά, εἶτανε τὸ μεγάλο ταλιαντούρικου τοῦ μαραγκοῦ τοῦ Θεωδωρή, τοῦ γιοῦ τοῦ Σάμπου τοῦ Χρηστάκη, πού μοίραζε ἐπ' ἀρτζουχόλια καὶ τοὺς «Ἰξαρέδες» καὶ τοὺς τοιχοκολλοῦσε στὶς ὀξώπορτες.

Ὁ Θεωδωρὴς ὁ «ταλιαντούρικ», πρῶτος γέγονος μέσα στὴν πατρίδα, πρῶτα πού εἶτανε γιὸς ἐπ' Χρηστάκ» τοῦ κλητήρα τοῦ δικαστήριου, γνωστότατον μέσα στὴν πόλη, γιὰ τὶς καλῶσινες πού ἔκανε κάποτε, ἀναβάλλοντας τὶς κοινοποιήσεις ἢ καὶ τὶς ἀπόφασεις, μιλώνοντας δυὸ λόγια παρακαλεστικά γιὰ τὴν ὑπόθεση πολλῶν στὸ δικαστήριον, πού ἄδικα θάβγαιναν ντροπισαμένοι γιὰ χρέος ἢ τίποτ' ἄλλο, στὰ στόματα τοῦ κόσμου μέσα στὴν ἀγορὰ ἢ γιὰ τὸ φόβο πού σκορπούσε τὸ φανερώματό του σ' ἕνα μαχαλά. Τάχε καλὰ μ' ὅλους τοὺς Τουρκαλάδες δικαστικούς. Ὁ λόγος του δυὸ δὲ γίνονταν. Κ' ἔτσι ἀὐ νταγῆς ὁ Χρηστάκ» εἶταν πασίγνωστος, ἂν καὶ μισημένος ἀπὸ τὸν κοσμάκη, τὸ φτωχόκοσμο, πού δὲν εἶχε νὰ πληρώσει τὸ «γιὸλ παρασί» ἢ τὸ «Ἰμλάκ», ἢ τὸ φόρο στὸ εἰσόδημα ἢ τὸ φόρο τ' ἀμπελιοῦ, καὶ τοῦ ἔπαιρνε τὸ καθάνι του, τὸ μπακίρι του, τὴ σκάφη του, ἢ τὸ χιτάνι του. Φοροῦσε καὶ στολὴ ὁ «νταγῆς ὁ Χρηστάκ» μὲ φεντιγκότα μὲ δροθὴ γκιὰ — σινηθισμένη φορεσιὰ τῶν Τούρκων ὑπαλλήλων — μὲ «ψηφιά» Τούρκικα πάνω, πού δήλωναν τὴν ιδιότητά του. Ὅλοι τὸν ἀγαποῦσαν γιὰ τὴν καλοσύνη του καὶ ὅλοι τὸν μισοῦσαν γιὰ τὴ στολή του, μισημένη φορεσιὰ, γιὰτὶ αὐτὴ ἢ ἐμφάνισή του πολλοὺς «ζευαίτζε».

Κρατοῦσε στὴν τσέπη του, καὶ τὸ πῶ πολλὰ στὰ χέσια του, ἕνα τεφτέρι κ' ἕνα μελόβι, κα ἀνάποδα. — ἄλὰ Τούρκα. — γράφοντάς, σεροβίριζε στὸν καθέναν τὴ διαταγή.

— «Ὁ νταγῆς ὁ Χρηστάκ, ἔρχεται, κρόψτε τὰ καθάνια, τὶς μπακίριες, τοὺς τεφτερέδες», φώναζαν τὰ παιδιά, γιὰτὶ αὐτὰ ξεσήκωνε αὐ δὲν εἶχε νὰ πληρώσει ὁ καθέναν τὸ χρέος του. Πόσες φτωχοῦλες κλάψανε γιὰ λόγου του!

— «Ὁ νταγῆς ὁ Χρηστάκς περνάει, τράβα 'πεδῶ» καὶ τσοτρίβαν τεχνικά μέσα στὰ σοκάκια οἱ ἐνδιαφερόμενοι, τρέμοντάς μαζί καὶ γελώντας.

Αὐτονοῦ γιὸς εἶτανε ὁ Θεωδωρὴς.

Ὅσο γιὰ τὴ μόνα του, πού τὸν ἀνάθρεψε καὶ τὸν μεγάλωσε! μὴ οἰσῶτε! Μιὰ μάννα θεόρατη κα ἀντρέλια, μὲ μουστάκια, μονάχα πού ἐκάηκε ἢ αἰσιορη στὴ σιὰ, ὄντας εἶταν ἀρωσση καὶ μοναχὴ στὸ σπίτι, χεϊμόνα καλοῦ, πλάι στὸ τζάκι. Ἔτσι πεσιμένη μπουμπητα πινε βόηκανε μισοκαμένη, τὴν ἔριμη, τὴ θειά τὴν Αἰνερηνή, πού τὴ σέβουνταν ἢ γειτονιά καὶ τὴν εἴξερε καὶ ὁ κόσμος!

— Τὴ Σάμπου-τὴ Χρηστάκ', λεγῶ, ἢ συμβία, λέγαν, σὸν κάποτε περνοῦσε ἀπὸ τὸ μαχαλά, γιὰτὶ σπάνιο εἶταν τὸ γειτόνιο τῆς.

Ὁ Θεωδωρὴς λοιπὸν δούλευε. Ἀπὸ μικρὸς εἶχε ἀ-

νοῖζει αὐτὸ τὸ ταλιαντούρικ. Ἄλλο δούλευε, ἄλλο τραγουδοῦσε, ἄλλο μουχμπέτιζ, «μασάλια», ὅσα θέλει! Πλάι στοῦ Ζουναρά τὸ χειροπολεῖο πήγαινε ὄσες φορές ἔβλεπε τὸν παλιὸ Ἑπειρώτη δάσκαλο, τὸν κῆρ Πατρικόπουλο, ἀφίνοντας τὴ δουλειά του. Ὁ μακαρίτης ὁ Πατρικόπουλος τὸν ἔκανε χάζι, τὸν ἀγαποῦσε, ἤθελε νὰ τὸν ἀκοῦει — Θεωδωρὴ, λοιπὸν, Θεωδωρὴ... ἔλθε λοιπὸν, Θεωδωρὴ, ἀκοῦς λοιπὸν, κατὶ νάκούσει θέλει καὶ ὁ Θεωδωρὴς, γιομάτος ζωὴ καὶ χιοῦμορ ἔτρεχε νὰ διηγηθεῖ κάνα ἀστεῖο, τίποτε εἰς τρύπελο, ὡς πού ἔκανε τὸ δάσκαλο ρινόφωνα, χειροκροτώντας πάνω στὰ δάχτυλά του, νὰ λέγει τὸ στερέοτυπο!

— Μπράβο, Θεωδωρὴ, τὸ λοιπὸν, μπράβο!

Ὁ Πατρικόπουλος πρὸ σαράντα χρόνια, πού ἢ πετρίδα μας εἶχε πρωταρχίσει νὰ φαίνεται καὶ στὰ γράμματα, γιὰτὶ ὡς τότε ἄλλο μέρος εἶχε τὰ πρωτεία — ὁ Σκοπός, πού μάλιστα ἐκεῖ πάγαιναν καὶ ἀπὸ τὸ μέρος μας νάκούσουνε τὸ δάσκαλο πού ξηγοῦσε τὸ φτωχὴ ἢ τὸ Λουκιανό, εἶχε ῥθεῖ κάποτε ἀπὸ τὴν Ἑπειρο. Λέγανε πὸς μὴτε τὸ δεσπότη δὲν ὑποδεχτήκανε ἔτσι γιὰ πρώτη βολά, ὅταν πρωτοῦρθε στὴν πετρίδα. Ὅλη ἡ κοινότης βγήκε νὰ τὸν ὑποδεχθεῖ. Τί ἐποχὴ! Μαλώματα ποῖος νὰ τὸν φιλοξενήσει, ποῖος νὰ τὸν πάρει στὸ σπίτι του. Αὐτὸ δὲ γύρευεν ὁ πονηρὸς Ἑπειρώτης. Τὴν ἀγαθότητα, τὴ φιλοξενία, τὴν ἀγάπη, τὸ θαυμασμὸ τοῦ κοσμάκη, τοῦ ἀπλοῦ τότε, πού δέναν τὰ σκαλιὰ μὲ τὰ λουκάνικα, βρήκε τὴν τέχνη νὰ τὸν ἐκμεταλλευθεῖ. Τὸ δομάτιό του, τὸ σπίτι του νὰ τῶ, γιόμιζε ἀπὸ δῶρα, αὐγά, κόττες, γλυκά, σαραγλιά, μπακλαβάδες, ριζόγαλα, μελίνες, ψηφιά, μουστολαμπάδες, σουτζούκια, περμεζία, σταφυλιζομιά, γαλόπουλα, ταινὴ - γιουγιουσοῦ. — «τὴ Θεογὸ τὰ καλά». Σώστιζε ὁ πονηρὸς μὰ καὶ κρυφοχαίρουσαν. Ἔτσι διδάσκοντας τὸ Χρυσόστομο καὶ τὸν ὁχτώηχο καὶ τὸ ψαλτήρι μὰ καὶ τὴ Χρηστομάθειζ, μάξανε τὸν παρῶ. Μὰ καὶ τὸν παρῶ εἴξερε ἀ μὴ τὸν κρατῆ. Τὸν δάνειζε. Δάνειζε στὴ σπορὰ τοὺς γύρω χωριανούς καὶ μάξανε στ' ἀλέτρι — Θέ μου χίλια στὰ ἑκατό. Καὶ τὸ μετζῆτι τῶπαιρνε λίρα, καὶ τὴ λίρα πεντόλιρο.

Σπάνια ἔτρωγε στὸ σπίτι του, πάντα καλεσμένος, ἢ παράγγελνε: — Σήμερα, ὦ παί, θὰ φάγει ὁ διδάσκαλος μεθ' ὑμῶν! Κι ὁ «παίς» γρημοτοσακίζόνταν ἀπὸ τὸ πρῶτὸ γιὰ τὴν ἐτοιμασία. Δέν ἔτρωγε μονάχα «δρελύκωνε» καὶ στὰ ὕστερα ἔφραγε μὲ γιομάτες τὶς τσέπες του. Δέν ἀπόθανε, στὰ τριάντα χρόνια τῆς δασκαλικῆς του, ἄνθρωπος νοικοκύρης, πού νὰ μὴν τοῦ βγάλει λόγο: — Βλέπετε, εὐλογημένοι χριστιανοί, τὸν προκειμένον ἡμῖν νεκρὸν; Τί βλέπετε; ὡς ἀνθὸς ἐμαρῶνθη ὁ τῆς χθὲς ζῶν μεθ' ἡμῶν τρεῖς ἡγαπημένους νεκρὸς. Μπασιότης μπασιότητων, τὰ πάντα ματαιότης... Τελευταῖος ξαναγύριζε ὕστερ' ἀπὸ τὴν κηδεῖα, κ' ἔφραγε παίροντας ἕνα πένθιμο μαντήλι μὲ «τὸν κόπο τ'», δεμένονε στὴ μὴν ἄρη. Τὸν ἔλανε μέσα στὸ σπίτι, καὶ ἂν δὲν ἔμενε εὐχαριστημένος — κατὶ ὀλίγα τοῦ διδασκάλου τὸ λοιπὸν... ἔ, τίποτε λοιπὸν, κάνα μετζῆτιον ἀκούα... καὶ φιλοτιμοῦσε τὴ χήρα ἢ τοὺς γονεῖς, τοιμοῦσε αὐτὸ τὸ κατὶ ἐπὶ πλέον, κ' ἔφραγε μ' εὐκὲς καὶ σ' ἄλλα μέσα του. Οἱ χρεῶστες του χωριανοὶ ἀπὸ τὰ γειτονικά χωριά, δὲν τολμοῦσαν νὰ φέρουνε τὸν τόκο. Ἦθελε καὶ γύρευε καὶ

κάτι. — "Ε, τίποτε λοιπόν, Φώτη μου; τοῦ διδασκάλου; τίποτε εἰς ὧά λοιπόν, κάτι εἰς κότταν; φέρε, λοιπόν, φέρε..."

Ὅλο φέρε! "Ἔτσι ὁ διδάσκαλος Πατρικόπουλος ἔγινε πάλαι ποτε. Στά 30 — 35 χρόνια τῆς δασκαλικῆς του πλούτισε τόσο, πού εἶταν ὁ καλύτερος σαράφης καὶ τοκοστής. Ἀπόκτησε νερόμυλους, ἔκανε σπίτια, ἀγόρασε χτήματα κ' εἶτανε πιά ὁ κύριος Πατρικόπουλος ἀπὸ τοὺς πρώτους στὴν πατρίδα.

Ὁ Θεωδωρὸς ἐμαθήτεψε σ' αὐτόν. Θυμοῦνταν τὴ ρεντεγκότα του ἀπὸ εἴκοσι χρόνια ὡς τώρα, καὶ τὰ παπούτσι του πού δὲ γηράσανε, καὶ πού, πατώντας στὶς μύτες τους — σιγά, κατώρθωνε νὰ τὰ κρατᾷ γερά, νέα, ζωντανά. Συνήθιζε νὰ πηγαίνει στοῦ κύριου Ζωνάρᾳ, γιατί ἐκεῖ εὗρισκε καμιά ἐφημερίδα τῆς Πόλης τζάμπια, πού δανείζονταν καὶ δάξοντάς τινε «ἀπὸ μάλις», ὅπως ἔλεγε, τραβοῦσε πάλι τὸν ἀνήφορο, κατὰ τὸ σπῆτι του, πατώντας στὶς μύτες τῶν παπουτσιῶν του, σὰ λελέκι. Ὁ Θεωδωρὸς τὸνέ χόρταινε μὲ τᾶστεία του. — Θυμᾶσαι, δάσκαλε, πού πήγαμε γιὰ ραδικία; Καὶ ὁ Πατρικόπουλος ἔστρεφε πρὸς τὰ περασμένα, καὶ ἀνακαλώντας στὴ μνήμη του τὸ «ταβατοῦρ» αὐτό, χι, χι, χι, χαμογελοῦσε, προσκαλώντας τὸ Θεωδωρὸν νὰ διηγηθῆι: — Εἶπε λοιπόν χι, χι, χι, εἰπέ, Θεωδωρὸ μου. Καὶ ὁ Θεωδωρὸς, τελειώνοντας τὸ «ταβατοῦρ», τοῦ πάντα τέλειωνε σὲ βάρος τοῦ διδασκάλου, γυρίζε στοῦ μαγαζι τοῦ πίσω καὶ ἀρχινοῦσε τὴ δουλειά του. Τὸ βράδι πάλι, γυρίζοντας νωθὸς στοῦ σπῆτι τοῦ μπαμπᾶ του, χαροτοῦσε σὲ καμιά νταβέρνα τὸ νταβερνιάριον, τραβώντας καὶ ἀπόνα ρακί — εἶτανε μερακλῆς σ' αὐτό.

Στὸ σπῆτι ὁ Θεωδωρὸς δὲν εἶχε πολλὴ φασαρία μασσοῦσε καὶ καὶ «τῶκοφτε δίπλα» ἔτσι χωριάτικα, κομματί, στρώνοντας στὴ γῆς, στοῦ πάτωμα. Στὴ ζωὴ του εἶταν ἀπλός. Δὲν εἶχε λούσα. Τὸ κεφάλι του, ἔνα κεφάλι ἀκανόνιστο, μὲ τὸ πηγούνι του λίγο πλαγισμένο. Μάλλι ποτέ του δὲν κρατοῦσε. "Ἐνα ποικίμοσι δίχως γιακά, κ' ἔνα κοστοῦμι ρούχα σαγιάνινα — προζόν τοῦ τόπου του.

Νύχτα μέρα τὸ πανταλόνι του ὁ Θεωδωρὸς δὲν τᾶβγαζε... Ὁ ἕπνος του πάλι γιομάτος θόρυβο ροχαλητὸ τρομαχτικὸ πού τάραζε τὸν ἕπνο ὀλονῶνε μέσα στοῦ σπῆτι. Μὰ εἶτανε παιδί τῆς δουλειᾶς, σβέλτος τόσο, τοῦ ὁ δάσκαλος ὁ Πατρικόπουλος, θαυμάζοντάς τονε μιά φορὰ μέσα στοῦ σπῆτι του πῶς διόρθωσε τὰ παραθυρόφυλλά του, καὶ λέγοντάς το στοῦν κύριον Ζωνάρᾳ, τὸνέ ζωγράφιζε μὲ θαυμασμό. — Πέτεται λοιπόν ὁ Θεωδωρὸς, ἀρπάξει... καὶ ἀπὸ τότε... ὁ Θεωδωρὸς ὅσες φορὲς ἔβλεπε τὸν κύριον Πατρικόπουλο, — Πέτεται λοιπόν ὁ Θεωδωρὸς, ... τοῦλεγε, γιὰ νὰ γελά ὁ πρῶτον σεβαστός του δάσκαλος.

Ὁ Θεωδωρὸς χρόνο μὲ τὸ χρόνο πρόκοφτε. Μὰ ζεσε μέσα στὴν αὐλή. — μὴν αὐτὴ γιομάτη χόρτα — ξυλεία ὅσο μπορούσε. Κουβαλοῦσε διαλεχτὴ τέτρα καὶ τὴν ἀράδιαζε πῆς γιορτές πού εἶτανε σχολασμένους ἀπὸ τὴ δουλειά. Σιγά ἀρχισε νὰ φηάνει τὰ κουφώματα καὶ τὶς πόρτες. Εἶχε ὄνειρο νὰ χτίσει σπῆτι, γιὰ νὰ δείξει στοὺς ἐνορίτες του «εἰ εἶτανε τὴ Σάμπου ὁ γιός» καὶ παραδομένος σ' αὐτὴ τὴν ἀπόφαση, δούλευε καὶ δούλευε μὲ πάθος, μὲ τέχνη, μὲ μεράκι, ὅπως μὲ μεράκι τραβοῦσε καὶ τὴ μαστίχα ἢ τὰ κατα-

σταρῆκα «τὸν πέλινος» κρᾶσι πικρὸ, φτιασμένο με πέλινον — πρακινάδα τοῦ τόπου του — μὰ δυναμωτικὸ. — Θὰ τὸ φτιάσω, ἔλεγε, μὰ θὰ τὸ φτιάσω! μόν' οἱ τοσομπιζήδες θὰ φτιάνα σπίτια; Θὰ τὸ κάνω νὰ θαμάξω γούλ'. Δῶ εἶμαστε καὶ θὰ διοῦμ'. Καὶ ὄλο πόστιαζε ὕλικὸ καὶ ὄλο σκεδιάζε. Κι ἀποφάσισε νὰ τὸ χτίσει στὴν πρόσοψη τῆς αὐλῆς, στοῦ δρόμο ἀπάνου. «καρφὶ σταῦ μάτια ντους!» Καὶ ὁ Θεωδωρὸς πότε μὲ τ' ἀστεῖζ, πότε μὲ τὰ σοβαρά, δὲν ἔπαινε νὰ ἐτοιμάζει.

Στὸ χαροτοπῶλη τὸ Ζωνάρᾳ μονάχα καὶ στοῦν κύριον Πατρικόπουλο, τὸ δάσκαλό του, ἱστοροῦσε τὸ σκεδῖο, πού εἶχε στοῦ μυαλό του. — Νά, δάσκαλε, θὰ τὸ κάνω Σουλτᾶν γιαντισί, λίγο ὑπόγειο πᾶν' ἀπὸ τὴ γῆς, καὶ ἔνα πάτωμα πὲ πᾶν καὶ ζωγράφιζε πᾶνω στοῦ χαρτί σκαμμένας στὴ γυάλινη προθήκη τοῦ χαροτοπαιῖου πᾶνω — κάτω τὸ σκεδῖο. — Θὰ τὸ κάνω πῶ γινάτ' μόν' γοῖ πλοῦσοι δὲ θὰ ἔχνα σπίτια. Τ' ἔν αὐτοῖ, αὐτοῖ ἔν καὶ μεῖς δὲν εἶμαστε; Σὲ δυὸ χρόνια μέσα τὰ σκεδιά του γίνονταν ἔργα. Εἶχε μεγαλώσει καὶ ὁ ἀδερφός του γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ τὸν ἔχει στοῦ μαγαζι τοῦ πάντα μὲ τὴν ἀπασχόλησή του στοῦ σπῆτι. Κι ἀρχινοῦσε, ἔβαλε τὰ θεμέλια κ' ἔκανε τὸ σταυρό του. Πέτρον εἶτανε, ξύλα εἶταν, ὄλα τᾶχε ἔτοιμα. Σὲ δυὸ μῆνες τὸ σπῆτι εἶχε σηκωθεῖ καὶ ὁ Θεωδωρὸς πάντα στεκάμενος σ' ἀντικρινὸ πεζοδρόμι, πού εἶταν ἡ σιαῖ, σὲ ὅποιον περνοῦσε ἀπὸ κεῖθε — καὶ εἶταν σταυροδρόμι, — δός του κ' ἔλεγε τὸ σκεδῖο του κ' ἔδινε ἐξήγησες. Τὸ σπῆτι τώρα ἤθελε χροῖσιμο, ἤθελε ἀσθέση, μογιές, στολῖδια. Μὰ ὁ Θεωδωρὸς ὡς ἐδῶ ὑπολόγιζε. Τώρα τὸν ἀρχεψαν οἱ σκέψες, τὰ βάσανα, πῶς νὰ προχωρήσει. Τὸ φιλότιμο δὲν τὸν ἄφινε νὰ πέσει κάτω, νάφηρει ἀτέλειωτο τὸ σπῆτι πού τόσο τὸ ἕμνησε, πρῖν σιγουράρει τὸν τελειωμό του. Τοῦ χρειάζοντανε ψιλὰ καὶ αὐτὸς δὲν εἶχε. Ἡ συλλογὴ τὸν ἔτρωγε, τοῦ ἔκοψε τὸν ἕπνο, τὸν ἔκανε νευρικὸ. Ὁ μακάριος Θεωδωρὸς, ὁ γελαστός, ὁ γιομάτος χιοῦμορ, ὁ περραχτικὸς, ἔγινε ἀλλιώτικος, καὶ σ' αὐτοῦς πού τὸνέ ρωτοῦσανε γιὰ τὸ σταμάτισμα τοῦ σπιτιοῦ, ἔδινε τὴν πρόχειρη ἀπόκριση. — Θέλ' λιᾶσιμο τὸ σπῆτ' τ' ἔν αὐτό, δὲν ὄνια νὰ κοπεῖ, σταθῆτε ντέ... Μὰ ἡ σκέψη δὲν τὸν ἄφινε νὰ δουλέψει τὸ φιλότιμό του περιάζονταν. Τῶρριζε στοῦ ποτό καὶ μονολογοῦσε: — Αὐτὴνᾶ ἡ συλλογὴ θὰ μὲ φάει, αὐτό τὸ σπῆτι θὰ μὲ σθῆσ'...

(Ἀκολουθεῖ)

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
Καθηγητής

ΓΙΑ ΚΑΠΟΙΟΝ...

Μιά μέρα κάποιος δάσκαλος—συχωρεμένη του ἡ ζωὴ! Εἶπε στοῦ Βίχτωραν Οὐγκὸ γιὰ κάποια φράση του, δεῖ

(ἀ,

Πῶς δὲν ἦτανε γαλλικὴ, παρακαλώντας τὸν πολὺ Νά τὴν ἀλλάξει καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ ἀπάντησε θαρροτικᾶ, Νά μὴν ἀνησυχεῖ, γιατί θάτανε ἀπ' αὐτοῦ γαλλικὴ. Κι ὡς νὰ μὴν ἔφτανε αὐτό, τοῦ χάιδεψε καὶ πατρικᾶ τὴν κολοκῦθα του ἄδεια κεφαλή...

Ν. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ